

Towards fair and
effective
compensation
scheme to victims
of sexual violence

Rokasgrāmata sociālās jomas
profesionāliem par
kompensāciju seksuālā
vardarbībā cietušām
personām

Financed by
The European Union
Justice Program
(2014-2020)

"847360 - FAIRCOM - JUST-AG-2018/JUST-JACC-AG-2018"

Projekta partneri

uc3m

Satura rādītājs

IEVADS.....	2
1. JURIDISKAIS PAMATOJUMS	3
1.1. Valsts likumi.....	3
1.2. Jēdzienu “kompensācija” un “seksuāla vardarbība” skaidrojums.	4
2. KOMPENSĀCIJU SISTĒMAS.....	4
2.1. Kompensācija no likumpārkāpēja	4
2.2. Valsts kompensācija	4
3. PRAKTISKI PADOMI SOCIĀLAJIEM DARBINIEKIEM, KURI STRĀDĀ AR DZIMUMNOZIEGUMU UPURIEM.....	6
4. NODERĪGI JAUTĀJUMI.....	8
5. NODERĪGI RESURSI.....	10

IEVADS

Pēdējo gadu laikā Eiropas Savienībā aizvien vairāk pievērš uzmanību noziegumos cietušo personu tiesībām. ES Direktīvā 2012/29/ES¹ ir noteikts minimālais cietušo tiesību standarts, kas visām dalībvalstīm jāiestrādā vietējos tiesību aktos un labajā praksē. Saskaņā ar šiem kopīgajiem standartiem visiem noziegumos cietušajiem ir tiesības saņemt informāciju, cieņpilnu attieksmi, juridisko palīdzību, profesionālu cietušo atbalstu, aizsardzību pret sekundāro viktimizāciju kriminālprocesos un kompensāciju. Lielākā daļa ES dalībvalstu ir ieviesušas šos Eiropas noteikumus, un cietušo tiesiskā aizsardzība noteikti ir uzlabojusies.

Seksuālo noziegumu upuru tiesību aizsardzībai nepieciešama īpaša uzmanība vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, seksuālās viktimizācijas izplatība ir liela, lai gan jāņem vērā, ka praksē tikai maza daļa cietušo ziņo par noziegumiem. Papildus zemažam ziņošanas līmenim seksuāla rakstura noziegumiem krimināltiesību jomā ir augsts neatrisināto lietu skaits. Visbeidzot, seksuāla viktimizācija bieži rada nopietnu kaitējumu, pat ilgtermiņa sekas uz upuru fizisko un garīgo veselību. Ja upuri tiek iesaistīti kriminālprocesā, viņi var ciest ekonomiskus zaudējumus un no sekundārās viktimizācijas. Šīs sekas var būt īpaši smagas, ja seksuālās vardarbības upuris ir bērns.

Tiesības uz taisnīgu un atbilstošu kompensāciju ir viena no cietušo pamattiesībām. Kompensācijai ir dažādi mērķi: tā ir nepieciešama, lai atlīdzinātu upuriem nozieguma rezultātā radušos materiālos un nemateriālos zaudējumus, un to arī uzskata par veidu, kā atzīt upura piedzīvotās ciešanas. Tiesības uz kompensāciju ir arī veids, kā upuriem sniegt iespēju rīkoties, tādēļ tās seksuālo noziegumu upuriem ir īpaši svarīgas.

Kaitējuma atlīdzināšana naudas veidā no likumpārkāpēja ir bijusi civiltiesiskās atbildības izpausme visās tiesību sistēmās un par to lem j tiesa. Cietušais kā fiziska persona var pieprasīt kompensāciju kriminālprocesā vai celt prasību tiesā civilprocesuālā kārtībā. Valstu likumi paredz nosacījumus un kritērijus, kas tiesām jāņem vērā, nosakot naudas apmēru, kuru likumpārkāpējs vai dažos gadījumos kāda cita persona cietušajam ir parādā.

Arī starptautiskā līmenī ir ieviestas vairākas tiesību normas, kuru mērķis ir piespiest valstis iesaistīties kompensācijas nodrošināšanā cietušajiem. Kompensāciju sistēmas parādījās septiņdesmitajos gados, balstoties uz tiesību atziņas, ka valstij ir pienākums aizsargāt pilsoņus no noziedzības. Maksājumi tiek veikti, atzīstot, ka nepieciešams sociāli solidarizēties ar upuriem. Pirmais atskaites punkts bija 1983. gada Konvencija par kompensācijām vardarbīgos noziegumos cietušajiem, kuru ratificējusi lielākā daļa Eiropas Padomes dalībvalstu. Tajā ietverts Dalībvalstu pienākums kompensēt vardarbīgu noziegumu upuru ciešanas, ja kompensāciju no likumpārkāpēja nav iespējams saņemt. Dažādas valstis ir izstrādājušas nacionālos likumus, lai nodrošinātu kompensāciju piešķiršanu no valsts līdzekļiem vardarbīgu noziegumu un dzimumnoziegumu upuriem situācijās, kurās likumpārkāpējs nav atrasts, notiesāts vai tiesas piespriedē kompensācija nav saņemta. 2004. gadā Eiropas Komisija pieņēma Direktīvu 2004/80/EK, kuras mērķis bija nodrošināt, ka upuriem, kuri cietuši no nozieguma citā dalībvalstī, arī būtu pieejama kompensācija. Visbeidzot, 2012. gadā Direktīvas 2012/29/ES 16. pantā noteikts, ka dalībvalstis veic pasākumus, lai mudinātu likumpārkāpējus sniegt upuriem atbilstīgu kompensāciju saprātīgā termiņā.

Šīs Rokasgrāmatas mērķis ir sniegt sociālo dienestu darbiniekiem skaidru un strukturētu informāciju par to, kā darbojas valsts kompensācijas un no likumpārkāpēja piedzenamās kompensācijas sistēmas, vienlaikus

¹ Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus, OJ 2012, L 315/57, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj>

sniedzot informāciju par spēkā esošajām tiesību normām un vadlīnijām. Šis Rokasgrāmatas mērķis ir mazināt vienu no galvenajiem šķēršļiem, kas lielākajai daļai upuru liedz saņemt taisnīgu un efektīvu kompensāciju, – informācijas un atbalsta trūkumu.

1. JURIDISKAIS PAMATOJUMS

1.1. Valsts likumi

Latvijā Latvijas Republikas Satversmes 92.pants nosaka: „Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.” Tiesības uz kompensāciju ir noteiktas 2006.gada likumā “Par valsts kompensāciju cietušajiem” (Direktīva 2004/80/EK, Direktīva 2011/36/ES), kā arī 2005.gada Kriminālprocesa likuma 22.pantā: “ Personai, kurai ar noziedzīgu nodarījumu radīts kaitējums, ņemot vērā tās morālo aizskārumu, fiziskās ciešanas un mantisko zaudējumu, tiek garantētas procesuālās iespējas morālas un materiālas kompensācijas pieprasīšanai un saņemšanai.”

Proti, Latvijā vardarbīgu noziegumu upuriem ir iespējas pieprasīt kompensāciju. Vispirms par noziedzīgo nodarījumu ir jāziņo policijai.

Cietušajam ir tiesības saņemt no procesa virzītāja – policijas, prokuratūras vai tiesas – informāciju par kompensācijas (tostarp valsts kompensācijas) pieprasīšanas un saņemšanas noteikumiem un iesniegt pieteikumu par kaitējuma atlīdzināšanu kriminālprocesa ietvaros.

Cietušajam nav pienākuma vispirms pieprasīt kompensāciju no likumpārkāpēja. Valsts kompensācijas saņemšana neierobežo cietušā tiesības pieprasīt kompensāciju kriminālprocesā un civilprocesā, tiesā iesniedzot attiecīgu pieteikumu, ja uzskatāt, ka saņemtā kompensācijas apmērs no valsts nav pietiekams.

Jums ir tiesības uz valsts kompensāciju arī tad, ja likumpārkāpējs vai viņa līdzdalībnieks nav noskaidroti vai ja viņi nav saukti pie kriminālatbildības.

Personas, kas ir **tiesīgas** pieprasīt kompensāciju:

- Vardarbībā cietusī persona;
- Ja persona ir mirusi noziedzīga nodarījuma rezultātā, cietušais kriminālprocesā var būt arī mirušā tuvinieks (līgavainis, dzīvesbiedrs, vecāki, vecvecāki, bērni, mazbērni, brāļi un māsas, kā arī personas, ar kurām attiecīgā fiziskā persona dzīvoja kopā un ar kurām tai bija kopīga (nevis dalīta) māsaimniecība);

Cietušajam jālūdz procesa virzītājam atzīt viņu par cietušo attiecīgajā kriminālprocesā. Cietušajam nav tiesību saņemt valsts kompensāciju kā cietušā tuviniekam vai apgādājamajam, ja cietušais pēc noziedzīgā nodarījuma ir izdzīvojis. Šajā gadījumā cietušajai personai pašai ir tiesības uz valsts kompensāciju.

Personas tiesības uz kompensāciju noteiktos gadījumos ir **ierobežotas**:

Noziedzīgā nodarījuma raksturs var ietekmēt valsts kompensācijas apmēru, piemēram, ja noziedzīgais nodarījums veikts stipra garīga uzbudinājuma stāvoklī, pārkāpjot nepieciešamās paš aizsardzības robežas vai nosacījumus personas aizturēšanai. Šādos gadījumos maksimālais valsts kompensācijas apmērs atbilstoši noziedzīgā nodarījuma sekām tiek samazināts par 50%.

Par kompensācijas pieteikuma iesniegšanu kriminālprocesā nav jāmaksā valsts nodeva.

Kompensāciju saņemt avansā nav iespējams.

1.2. Jēdzienu “kompensācija” un “seksuāla vardarbība” skaidrojums.

Kompensācijas jēdziens ietver sevī gan mantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, gan arī nemantisko kaitējuma kompensāciju jeb atlīdzināšana, ar ko saprot morālo kaitējumu un fiziskas ciešanas.

Saskaņā ar Latvijas regulējumu seksuālās vardarbības noziegumi, par kuriem var saņemt kompensāciju, ir:

- *Izvarošana;*
- *Seksuāla vardarbība;*
- *Seksuāla rakstura darbības ar personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu;*
- *Pavešana netiklībā;*
- *Personas iesaistīšana prostitūcijā un prostitūcijas pakalpojumu izmantošana;*
- *Iedzīvošanās uz prostitūcijas rēķina;*
- *Seksuāla uzmākšanās vai seksuāls uzbrukums;*
- *Cilvēku tirdzniecība.*

Ko drīkst prasīt kompensācijas pieteikumā?

- Atlīdzību par nodarīto materiālo kaitējumu: (izdevumi par veselības aprūpi, psihologa pakalpojumiem, kā arī citi izdevumi).
- Kompensāciju par radītajām sāpēm un ciešanām.

2. KOMPENSĀCIJU SISTĒMAS

2.1. Kompensācija no likumpārkāpēja

Nepieciešamie dokumenti:

- Valsts izdots personu apliecinošs dokuments (pase vai ID karte).
- Materiālais kaitējums: pierādījumi, kas pamato prasītās zaudējumu kompensācijas apmēru – izdevumus apliecinoši dokumenti (piemēram, par ārstniecības izdevumiem);
- Sāpes un ciešanas: jānorāda apmērs (par morālu kaitējumu un fiziskām ciešanām jums jānorāda tikai pieprasītās kompensācijas apmērs)
- Pieteikumā jānorāda finanšu iestādes konta numuru, uz kuru kompensāciju jāpārskaita.

Cietušais var pieteikties uz kompensāciju jebkurā kriminālprocesa posmā līdz lietas izskatīšanas uzsākšanai pirmās instances tiesā.

Kriminālprocesa likums paredz, ka kompensācijas pieteikums sagatavojams brīvā formā, ievērojot iepriekš minētos noteikumus. Likums neparedz speciālas pieteikuma veidlapas.

2.2. Valsts kompensācija

Jūs varat saņemt valsts kompensāciju par morālu kaitējumu, fiziskām ciešanām un mantisko zaudējumu, kas radies tīši nodarīta noziedzīga nodarījuma rezultātā.

Cietušajam ir tiesības saņemt valsts kompensāciju, ja tīši izdarīts noziedzīgs nodarījums:

- Izraisījis personas nāvi;

- cietušais ir guvis smagus vai mērenus miesas bojājumus;
- cietušais cietis no seksuālas uzmākšanās vai seksuāla uzbrukuma;
- cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris;
- cietušais ir ticis inficēts ar cilvēku imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu.

Lai pieprasītu valsts kompensāciju, cietušajam nav jā sagaida procesa virzītāja galīgais nolēmums. Cietušajam jānosūta pieteikums par valsts kompensāciju Juridiskās palīdzības administrācijai uz šo adresi: Pils laukums 4, Rīga, LV-1050.

Cietušā klātbūtne pieteikuma izskatīšanā nav nepieciešama.

Pieteikumu par valsts kompensāciju izskata bez maksas.

Lai pieteiktos valsts kompensācijai, jums juridiskā palīdzība nav nepieciešama. Nepieciešamo palīdzību, piesakoties valsts kompensācijai, sniedz Juridiskās palīdzības administrācija.

Minimālais un maksimālais valsts kompensācijas apmērs 2021.gadā ir: €1250 – maks. €2500

Nepieciešamie dokumenti:

Ja piesakoties valsts kompensācijai, kriminālprocesā vēl nav pieņemts galīgais nolēmums, pieteikumam jāpievieno procesa virzītāja izziņa, kurā norādīts:

- noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laiks un vieta);
- informācija par likumpārkāpēju;
- informācija par kriminālprocesu;
- jūsu pārstāvja vārds (ja tāds ir);
- kaitējuma raksturs;
- informācija par ekspertu veiktajiem atzinumiem;
- informācija par upuri vai upuriem.

Ja brīdī, kad cietušais piesakās valsts kompensācijai, kriminālprocess ir pabeigts ar tiesas spriedumu, pieteikumam jāpievieno:

- galīgais spriedums;
- izpildraksts.

Ja likumpārkāpējs nav samaksājis kompensāciju vai to ir samaksājis nepilnā apmērā, valsts kompensācijas pieprasījumam jāpievieno arī tiesas izsniegtā izpildraksta kopiju.

Valsts kompensācijas pieteikums jāiesniedz Juridiskās palīdzības administrācijā **trīs gadu laikā** no dienas, kad persona ir atzīta par cietušo, vai persona ir uzzinājusi tādus faktus, kas dod tiesības šādu statusu iegūt.

Juridiskās palīdzības administrācija pieņem lēmumu par kompensācijas izmaksu vai atteikumu **viena mēneša laikā** pēc kompensācijas pieteikuma saņemšanas.

Ja Juridiskās palīdzības administrācijai nepieciešama jebkāda papildu informācija no pieteicēja vai no procesa virzītāja, lēmuma pieņemšanas termiņš tiek apturēts līdz brīdim, kad visa nepieciešamā informācija ir iegūta.

Negatīvu Juridiskās palīdzības lēmumu ir iespējams apstrīdēt, iesniedzot iesniegumu Juridiskās palīdzības administrācijā mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās brīža. Juridiskās palīdzības administrācija iesniegumu pārsūta Tieslietu ministrijai.

Valsts kompensācijas apmērs un kā tā tiek izmaksāta.

Vienam noziedzīgā nodarījumā cietušajam izmaksājamās valsts kompensācijas maksimālais apmērs ir piecas minimālās mēneša darba algas. 2021.gadā maksimālais kompensācijas apmērs ir 2500 EUR.

Valsts kompensāciju izmaksā šādā apmērā:

- ja cietusī persona ir mirusi – 100% apmērā;
- ja cietušajai personai nodarīti smagi miesas bojājumi vai ja noziedzīgais nodarījums ir uzskatāms par izvarošanu vai seksuālu uzbrukumu, vai vardarbību, vai ja cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris – 70% apmērā;
- ja cietušajam nodarīti mēreni miesas bojājumi vai cietušais cietis no seksuālas uzbrukuma vai vardarbības, vai cietušais ir inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu – 50% apmērā.

Ja cietušais ir saņēmis kompensāciju par noziedzīgā nodarījuma radītajiem zaudējumiem no likumpārkāpēja vai citas personas, kas ir atbildīga viņa vietā, tad valsts kompensācijas summa tiek samazināta jau saņemtās kompensācijas summas apmērā.

Kompensāciju, ko cietušais saņem no citiem avotiem (piemēram, no darba devēja vai privātās apdrošināšanas polises), neatskaita no valsts kompensācijas summas.

Juridiskās palīdzības administrācija sedz advokāta izmaksas par valsts juridiskās palīdzības sniegšanu kriminālprocesā šādos gadījumos:

- Ja ir apgrūtināta vai citādi nenodrošināta nepilngadīgā tiesību un interešu aizsardzība vai ja šādas personas pārstāvis iesniedz šajā sakarā pamatotu prasījumu;
- Izņēmuma gadījumos, kad personas tiesību un interešu aizsardzību kriminālprocesā nevar citādi nodrošināt, vai gadījumos, kad neviens no radniekiem nevar pārstāvēt cietušo.

3. PRAKTISKI PADOMI SOCIĀLAJĒM DARBINIEKIEM, KURI STRĀDĀ AR DZIMUMNOZIEGUMU UPURIEM

“Kompensācijas – konsultēšanas” posmi:

1. Pirmais posms:

Pārliecinieties, ka jūs:

- ✓ Veicat seksuālo noziegumu skrīningu gan pirmajās terapeitiskajās sesijās, gan regulāri, – pat fiziskas, uz dzimumu balstītas vardarbības / vardarbības ģimenē gadījumos.
- ✓ Daudzpusīgi novērtējiet upura vajadzības: medicīniskās, fiziskās, psiholoģiskās, sociālās un ekonomiskās.

- ✓ Novērtējiet upura riskus: vai tas ir augsta / zema riska gadījums, vai pastāv atkārtotas viktimizācijas risks utt.
- ✓ Novērtējiet un izrunājiet seksuālā nozieguma sekas: fiziskās, psiholoģiskās, sociālās, kā arī ekonomiskās. Šo seku aprakstu var izmantot pamatojumam, piesakoties kompensācijai.
- ✓ Izrunājiet informācijas izpaušanu: kad, kas tika izpausts, kāpēc, kam un kādas bija reakcijas uz izpaušanu vai kāpēc tā nenotika, piemēram, attieksmes un uzskati.
- ✓ Parunājiet par sekundāro viktimizāciju un reviktimizāciju – vai tā jau ir notikusi, vai tāda iespēja nākotnē pastāv.
- ✓ Jūsu izmantotā pieeja un valodas izvēle ir atvērta, iejūtīga un empātiska; mēģiniet nelietot pārāk daudz juridisku terminu, bet, ja tie ir nepieciešami, sniedziet paskaidrojumus un atbildiet uz jautājumiem.

2. Galvenais posms:

Pārliecinieties, ka jūs:

- ✓ Izprotiet upura uzskatus un attieksmes pret:
 - Seksuāla rakstura noziegumiem
 - Likumpārkāpēju
 - Juristu iesaistīšanu
 - Krimināltiesību sistēmu
 - Krimināltiesību sistēmas procedūrām
 - Valsti
 - Tiesiskuma atjaunošanu
 - Kompensāciju
- ✓ Viegli saprotamā valodā izskaidrojiet juridiskos līdzekļus, ar kuriem aizsargā un rūpējas par dzimumnoziegumu upuriem, t. i., attiecīgos valsts un Eiropas tiesību aktus.
- ✓ Izprotiet upura skatpunktu, uzskatus un attieksmi pret kompensācijām.
- ✓ Izveidojiet pozitīvu attieksmi pret kompensāciju, uzsverot dažādos ieguvumus, ko tā sniedz.

Ieguvumus var iedalīt šādās kategorijās:

- a) Praktiskie ieguvumi, piemēram, apmaksātas medicīniskās pārbaudes / terapijas sesijas, konsultācijas un
- b) simboliskie ieguvumi: kompensācija atlīdzina cietušajam materiālos un nemateriālos (psiholoģiskos) zaudējumus, un ar to tiek atzīts nodarītais kaitējums un likumpārkāpēja, gan arī valsts atbildība, jo tā nav spējusi cietušo aizsargāt.

Kompensāciju var uzskatīt par korekcijas līdzekli, kas palīdz cietušajiem atgūt varu, pretties stigmatizācijai un mazināt kauna un vainas sajūtu.

- ✓ Atbalstiet cietušā lēmumus.
 - ✓ Izpētiet un veiciniet upuru gatavību iesaistīties kriminālprocesā / tiesvedībā, tostarp, ja viņi izlemj pieteikties kompensācijai. Pielāgojiet motivējošo interviju arī šajā aspektā, izprotot situāciju un pēc tam veicinot upuru vēlmi, gatavību un spējas iesaistīties kriminālprocesā.
 - ✓ Rūpīgi novērtējiet galvenos, vispārīgos, kā arī personiskos šķēršļus, kas attur upurus no pieteikšanās kompensācijai.
 - ✓ Visbeidzot, tā kā galvenie šķēršļi, kas upuriem liedz saņemt taisnīgu un efektīvu kompensāciju, ir informācijas un atbalsta trūkums, sniedziet upurim pietiekamu informāciju par kompensācijām vai iesakiet vērsties pie attiecīgajiem juridisko pakalpojumu sniedzējiem, tādējādi nodrošinot to, ka cietušais kompensācijas saņemšanas un taisnīguma atjaunošanas ceļā nav viens.
3. Pēcpārbaudes posms:
- ✓ Pārliedzinieties, ka atbalstāt un esat līdzās upurim līdz kompensācijas procedūras beigām. Ja tas nav iespējams, pārliedzinieties, ka esat sniedzis upurim informāciju, kur šādu palīdzību meklēt.

4. NODERĪGI JAUTĀJUMI

Sociālie darbinieki, tiekoties ar vardarbības upuriem, parasti iegūst vispārīgu informāciju par šīm tēmām: personu savstarpējām attiecībām; piekļuvi resursiem; bērniem un audzināšanu; ikdienas dzīves norišu kontroli; vardarbības veidiem, piemēram, emocionāla vardarbība, fiziska vardarbība, seksuāla vardarbība; attieksmi pret tiesībsargājošo sistēmu un taisnīguma atjaunošanu.

Jautājumu uzdošana, kas saistīta ar piedzīvoto starp varmāku un cietušo, ir visefektīvākā metode, kā noteikt ļaunprātīgas izmantošanas veidu un ietekmi uz upuri, kā arī resursiem iestāties par savām tiesībām. Tāpēc ir svarīgi uzdot jautājumus par seksuālām darbībām, kas veiktas pret personas gribu, piemēram:

- Lai gan runāt par šādām lietām nav viegli, man ir svarīgi saprast, vai jūs piespieda veikt seksuālas darbības pret jūsu gribu vai pret jums izturējās tā, ka tas jūsos radīja bailes, raizes.
- Vai likumpārkāpējs kādreiz ir jauties jūsu izvēlēs par kontracepcijas līdzekļu lietošanu, drošu seksu vai tml. (vardarbības tuvās partnerattiecībās gadījumos)?
- Vai likumpārkāpējs kādreiz ir izmantojis jūsu attēlus, piespiedis jūs izmantot savus attēlus, iesaistot jūs sekstingā, pornogrāfijā?
- Kas ir šausmīgākais, kas noticis?
- Vai vēlaties vēl kaut ko pastāstīt?

Drošības apsvērumu dēļ vienmēr ir svarīgi vienoties, kur, kad un kā noturēt konsultāciju. Pirms konsultācijas, cietušajam jāpaskaidro:

1. Ka profesionālie standarti, pēc kuriem vadāties, paredz, ka jums katrā atsevišķajā gadījumā jāizpēta konkrētas problēmas, tostarp seksuālas vardarbības iespējamību, un to, ka, uzzinot par seksuālas vardarbības vēsturi, šī informācija jums palīdzēs izpildīt savus profesionālos pienākumus.
2. Jūsu loma un funkcija saistībā ar lietu, tostarp:
 - Kādam nolūkam jūs tikāt iecelts, pieņemts darbā vai nozīmēts;
 - Kā jūs plānojat uzdevumu izpildīt;
 - Kādu informāciju jūs izpaudīsiet un kādu neizpaudīsiet citiem speciālistiem, iestādēm;

- Vai informācija parādīsies kādos pārskatos.
- 3. Konfidencialitātes apjoms un / vai ierobežojumi, kā arī jūsu pienākums ziņot par aizdomām par vardarbību pret bērniem un specifiskiem smagiem noziegumiem.

Ja persona jums ziņo par seksuālu vardarbību, jums:

1. Jāiegūst pēc iespējas vairāk informācijas, lai pilnībā izprastu vardarbības sekas,
2. kopīgi jānovērtē šīs personas dzīvības apdraudējuma riski (tai skaitā ievainojumu, nāves vai citu apdraudējumu riski un it īpaši tādi riski, kas saistīti ar informācijas par seksuālu vardarbību izpaušanas sekām); un
3. atbalsts drošības plānošanā un, ja nepieciešams, padziļināta risku novērtējuma veikšana.
4. Informējiet personu par darbībām, kas jāveic, lai saņemtu valsts kompensāciju, kā arī par kompensāciju no likumpārkāpēja.

Sākotnējā sociālā darbinieka intervences posmā ir svarīgi uzdot šādus jautājumus, lai pārliecinātos, ka persona tiek mudināta saņemt kompensāciju:

Nr.	Jautājums	Skaidrojums
1	Vai esat apmeklējusi ārstniecības iestādi?	Šis ir svarīgi, lai iegūtu pierādījumus par notikušo noziegumu. Paskaidrojiet upurim, ka ir būtiski palūgt veselības aprūpes speciālistam (ģimenes ārstam vai tml.) sīki dokumentēt katru fizisko ievainojumu.
2.	Vai esat vērsusies policijā? Vai par dzimumnoziegumu ierosināts kriminālprocess?	Šis palīdz saprast, vai personu jāiedrošina par notikušo ziņot policijai vai tas jau ir izdarīts.
3.	Vai zināt, ka pastāv iespēja saņemt kompensāciju? 1) No valsts; 2) no likumpārkāpēja.	Ar šo jautājumu var noskaidrot, vai persona zina par savām tiesībām saņemt kompensāciju, un šādi var sniegt informāciju, ka šāda iespēja pastāv. Tas var arī motivēt personu vēlēties atjaunot taisnīgumu.
4.	Vai jūs zināt, ka pastāv iespējas saņemt bezmaksas juridisko palīdzību?	Šis jautājums var palīdzēt jums saprast, vai persona jau izmanto viņai pieejamās juridiskās palīdzības iespējas, vai jūs varat viņu par šīm bezmaksas iespējām informēt un ieteikt personai vērsties pie juridiska konsultanta, kurš var palīdzēt sagatavot dokumentus, sniegt konsultācijas un pārstāvēt tiesvedībā.

Intervences procesā, strādājot ar seksuālās vardarbības upuri, ir svarīgi atkārtoti pārbaudīt, vai kompensācijas saņemšanas process ir uzsākts. Šie jautājumi var palīdzēt izprast situāciju un tālāk veicamās darbības:

Nr.	Jautājums	Skaidrojums

1.	Vai jūs esat saņēmusi juridisku palīdzību, lai pieteiktos kompensācijai?	Šis jautājums palīdz noskaidrot, vai persona ir izmantojusi pieejamo juridisku palīdzību.
2.	Vai esat pieteikusies valsts kompensācijai?	Šis jautājums palīdz saprast, vai kompensācijas saņemšanas process ir uzsākts.
3.	Vai esat iesniegusi prasību tiesā (vai policijā) par kompensācijas saņemšanu no likumpārkāpēja?	Šis jautājums palīdz saprast, vai uzsākts process saistībā ar kompensācija saņemšanu no likumpārkāpēja (un arī ievadīt sarunu par jautājumiem, kas saistīti ar riskiem, bailēm no likumpārkāpēja un kompensācijas pieprasīšanu no šīs personas).

Ja šīs lietas ir izdarītas, nākamajās tikšanās reizēs ir svarīgi pajautāt, vai kompensācija ir saņemta.

5. NODERĪGI RESURSI

Lai iegūtu vairāk informāciju par seksuālu noziegumu kompensācijām, sazinieties:

Centrs MARTA: centrs@marta.lv; +371 67 378 539

Juridiskās palīdzības administrācija: jpa@jpa.gov.lv; 80001801

Cietušajiem.lv: skalbes@skalbes.lv; 116006

Valsts kompensācijas pieteikuma veidlapu un informāciju, kā to aizpildīt, atradīsiet šeit:

- valsts portālā <https://www.latvija.lv/en> Juridiskās palīdzības administrācijas vietnē
- <https://www.jpa.gov.lv/kompensacijas-cietusajiem60> sadaļa "Pakalpojumi";
- Juridiskās palīdzības administrācijā – Pils laukums 4, Rīga (iestādes darba laikā);
- no procesa virzītāja kriminālprocesā (policijas darbinieka, prokuratūras amatpersonas vai tiesas);
- zvanot uz bezmaksas informācijas tālruni 800001801 (iestādes darba laikā).

*Lai atrastu sev tuvāko cietušo atbalsta centru, apmeklējiet šo vietni: <https://sexualviolencejustice.eu/latvia/>

RESURSI

Eiropas padome:

– Eiropas Cilvēktiesību tiesa <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home>

– 13. pants: "Ikvienam, kura tiesības un brīvības, kas noteiktas šajā Konvencijā, ir pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu aizsardzību no valsts institūciju puses, neskatoties uz to, ka pārkāpumu ir izdarījušas personas, pildot publiskos dienesta pienākumus" https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_13_ENG.pdf

– 1983. gada Konvencija par kompensāciju vardarbīgu noziegumu upuriem (CETS Nr. 116), <https://rm.coe.int/1680079751>, uzliek valstīm, kuras kļūst par lietas pusi, pienākumu kompensēt cietušajiem tīšos un vardarbīgos nodarījumos, kas izraisījuši miesas bojājumus vai nāvi.

– Rekomendācijas (2006)8 par palīdzību noziegumos cietušajiem, <https://rm.coe.int/16805afa5c>, principi dalībvalstīm, lai nodrošinātu cietušo aizsardzību un sniegtu tiem palīdzību.

– 2011. gada Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (CETS Nr. 210). (Stambulas konvencijas 5., 8., 30. punkti) <https://rm.coe.int/168008482e>

Eiropas Savienība:

– Padomes Direktīva 2004/80 par kompensāciju noziegumos cietušajiem <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32004L0080> “Visas dalībvalstis nodrošina to, ka to tiesību normās ir paredzēta tāda to teritorijā izdarītos tišos, vardarbīgos noziegumos cietušajiem izmaksājamo kompensāciju sistēma, kura garantē taisnīgu un samērīgu kompensāciju cietušajiem.”

Transponēšana Latvijas likumos:

Par valsts kompensāciju cietušajiem: <https://likumi.lv/ta/id/136683-par-valsts-kompensaciju-cietusajiem>

Kriminālprocesa likums - <https://likumi.lv/ta/id/107820-kriminalprocesa-likums>